

9.11.2021

VN/6060/2021

Sisäministeriö

STM:n lausunto hallituksen esityksestä kansalaisuuslain muuttamiseksi

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua kansalaisuuslakiin (359/2003) ja valtioneuvoston kansalaisuudesta annettuun asetukseen (293/2013) ehdotetuista muutoksista. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää esitysluonnoksen säädöshuollollisia ja säännösten toimivuuden parantamiseen tähtäviä tavoitteita perusteltuina ja kannatettavina. Ministeriö pitää perusteltuna kansalaisuuslain 2 §:n 7 kohtaan ehdotettua muutosta, jonka mukaan lapsella tarkoitettaisiin jatkossa aina alle 18-vuotiasta henkilöä riippumatta siitä, onko henkilö naimaton vai ei. Ehdotettu uusi määritelmä noudattaisi näin YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen määritelmää lapsesta (1 artikla).

Lausuntopyynnön mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriö keskittyy lausunnossaan pyydetysti tarkastelemaan erityisesti adoptiolapsen kansalaisuuden saamista. Adoptiolapsen kansalaisuuden saamisesta ministeriö toteaa seuraavaa:

Esitysluonnoksessa ehdotetaan kansalaisuuslain 10 §:ään muutosta, jonka mukaan alle 18-vuotias adoptiolapsi saisi jatkossa Suomen kansalaisuuden suoraan lain nojalla, kun ainakin toinen hänen adoptiovanhemmistaan olisi Suomen kansalainen. Ehdotetun muutoksen myötä nykyinen, 12 vuotta täyttänyt adoptiolasta koskeva ilmoitusmenettely jäisi pois. Ilmoitusmenettelyn poisjäännin myötä adoptiolapsen kansalaisuuden saamista koskien pois jäisi myös nykyinen, kansalaisuuslain 5 §:n mukainen lapsen kuulemismenettely.

Edellä mainittua ratkaisua on esitysluonnoksessa perusteltu Suomen kansalaisille syntyvien ja adoptoitavien lasten oikeudellisen yhdenvertaisuuden parantamisella. Lisäksi ilmoitusmenettelystä luopuminen nopeuttaisi jonkin verran sellaisten lasten Suomeen pääsyä, jotka ovat täyttäneet 12 vuotta ennen adoptiota. Toisaalta esitysluonnoksessa on tunnistettu, että lapsi ei voi kaikissa tilanteissa säilyttää toisen valtion kansalaisuutta, jos hän saa Suomen kansalaisuuden.

Esitysluonnoksessa on arvioitu, että asuinvaltion kansalaisuutta ja perheen yhteistä kansalaisuutta voidaan pitää lapsen edun mukaisena. Lapsen etu puoltaa Suomen kansalaisuuden saamista erityisesti, kun hänet adoptoi Suomen kansalainen ja hän tulee asumaan adoptiovanhempansa kanssa Suomessa. Toisen valtion kansalaisuuden säilyttämisellä on puolestaan suuri käytännön merkitys esitysluonnoksessa arvioidun mukaan esimerkiksi silloin, kun perhe-elämää on tarkoitus viettää adoptiolapsen alkuperäisessä kansalaisuusvaltiossa, kyseessä on perheensisäinen adoptio ja lapsen toisella vanhemmalla on tuon valtion kansalaisuus. Aiemman kansalaisuuden säilyttäminen mahdollistaa yhteyden ylläpidon lähtömaahan myös siinä tapauksessa, että lapsi asuu Suomessa.

Edellä mainittujen adoptiolapsen asemaan liittyvien muutosehdotusten osalta sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että Suomen kansalaisuuden saaminen suoraan lain nojalla nykyistä ilmoitusmenettelyä helpommin ja joutuisammin on sinänsä kannatettavaa. Ehdotus myös toteuttaa Haagin sopimuksen 12 artiklan mukaista velvoitetta, jonka mukaan sopimusvaltion tulee helpottaa kansalaisuuden myöntämistä lapselle, jonka sen kansalainen on adoptoinut. Sosiaali- ja terveysministeriö kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetun ratkaisun myötä 12 vuotta täyttäneen adoptiolapsen kuulemismenettelystä Suomen kansalaisuuden saamisessa luovuttaisiin kokonaan. Tämän seurauksena lapsi jää kuulematta esimerkiksi tilanteessa, jossa hän voi Suomen kansalaisuuden myöntämisen myötä menettää aikaisemman kansalaisuutensa. Jos toinen valtio suhtautuu kaksoiskansalaisuuteen kielteisesti, lapsi voi Suomen kansalaisuuden saadessaan menettää aikaisemman kansalaisuutensa. Toisaalta esityksessä on myös arvioitu, että kansalaisuuden saaminen suoraan lain nojalla saattaa myös mahdollistaa paremmin toisen valtion kansalaisuuden säilyttämisen sellaisissa tilanteissa, joissa kansalaisuuden menettää saadessaan toisen kansalaisuuden vapaaehtoisesti (kuten hakemuksen perusteella). Sosiaali- ja terveysministeriö haluaa nostaa esiin, että kansalaisuus on yksilön identiteetin kannalta hyvin keskeinen asia, ja esimerkiksi lapsen siteet lähtömaahan voivat olla sellaiset, että lapsi voi haluta lausua mielipiteensä Suomen kansalaisuuden saamista koskevassa asiassa. Näin ollen esitysluonnoksessa olisi tärkeää tuoda selvemmin esiin punnintaa kansalaisuuden saamisen helppouden ja lapsen osallisuuden välillä.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista velvoittaa ottamaan lapsen näkemykset huomioon ja kuulemaan lasta häntä itseään koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa (12 artikla). Lisäksi lapsen etu on huomioitava kaikessa lasta koskevassa päätöksenteossa (3 artikla). Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että lapsivaikutusten arviointi adoptiolapsen kansalaisuuden saamista koskevissa ratkaisuissa tulisi tuoda esitysluonnoksessa nykyistä selvemmin ja konkreettisemmin esiin. Eri ratkaisuvaihtoehtojen vaikutuksia adoptoituihin lapsiin ja heidän oikeuksiensa toteutumiseen tulisi tarkastella siten, että käy myös ilmi, mitä on pidetty lasten etuina, millä perusteilla, ja miten etuja on arvioitu. Lisäksi lapsen etua harkittaessa tulisi kiinnittää huomiota muun muassa lapsen identiteettiin ja taustaan, perheen ja perhesuhteiden vaalimiseen, lapsen huoltoon ja haavoittuvaan asemaan.¹

Valtioneuvoston kansalaisuudesta annettuun asetukseen ehdotettavista muutoksista sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole lausuttavaa.

---

¹ Ks. YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 14 (2013) lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon (3 artikla 1 kohta), kohdat 52–79 sekä livonen, Esa & Pollari, Kirsi: Lapsivaikutusten arvioinnin käsikirja lainvalmistelijoille, Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2021:5.

Kansliapäällikkö

Kirsi Varhila

Lakimies

Anni Ritari

Jakelu SM Sisäministeriö

Tiedoksi STM Perhe- ja peruspalveluministeri
STM YTO Lapset ja nuoret -yksikkö
STM TUTO Turvallisuus ja terveys -osasto
Adoptiolautakunta, Valvira